

MUSIQA SAVODXONLIGI FAOLIYATIDA MULTIMEDIA VOSITALARIDAN FOYDALANISH TEXNOLOGIYALARINI TAKOMILLASHTIRISH

Ochilov Zayniddin Saypiddinovich

Navoiy davlat universiteti Musiqiy ta'lim kafedrası

Katta o'qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada musiqa savodxonligi faoliyatida multimedia vositalaridan foydalanishning o'рни va ahamiyati yoritilgan. Zamonaviy ta'lim jarayonida raqamli texnologiyalar, interaktiv dasturlar, audio va video resurslardan foydalanish orqali o'quvchilarda musiqiy eshituv, ritm, intonatsiya va ijodiy tafakkurni rivojlantirishning samarali yo'llari tahlil etilgan. Shuningdek, multimedia vositalarini dars jarayoniga integratsiya qilish texnologiyalari, ularning afzalliklari va amaliy tajribalari asosida taklif va tavsiyalar berilgan. Maqolada pedagogik innovatsion yondashuvlar orqali musiqa savodxonligini shakllantirishda axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining ta'sirchanligi ilmiy asosda bayon etiladi.

Kalit so'zlar: musiqa savodxonligi, multimedia vositalari, raqamli texnologiyalar, musiqiy tafakkur, ta'lim texnologiyasi, innovatsion yondashuv, interaktiv metodlar.

Hozirgi kunda ta'lim tizimida multimedia texnologiyalaridan foydalanish o'quv jarayonining samaradorligini oshirishda muhim omilga aylanmoqda. Ayniqsa, musiqa ta'limida ushbu vositalardan foydalanish o'quvchilarning estetik didini, eshituv qobiliyatini va ijodiy faoliyatini rivojlantirishda katta ahamiyat kasb etadi. Multimedia texnologiyalari yordamida o'quv jarayonida audio, video, animatsiya, interaktiv dasturlar va virtual simulyatsiyalarni qo'llash o'quvchilarda musiqa nazariyasi hamda amaliyotini chuqurroq o'zlashtirishga imkon yaratadi.

Musiqa savodxonligi — bu o'quvchining musiqani idrok etish, notalarni o'qish, ritm va tempni his qilish, asboblarda chalish ko'nikmalarini egallash jarayonidir. Ushbu jarayonni samarali tashkil etishda multimedia texnologiyalaridan foydalanish muhim ahamiyatga ega. Chunki, raqamli vositalar o'quvchilarga musiqiy asarlarni nafaqat

eshitish, balki ularni tahlil qilish, ijro usullarini vizual tarzda ko‘rish, virtual orkestrlarda ishtirok etish imkonini beradi.

Ta’limda multimedia vositalarining keng joriy etilishi o‘qituvchidan yangi yondashuvlarni, metodik ko‘nikmalarni va texnik imkoniyatlardan samarali foydalanishni talab etadi. Shu bois, musiqa savodxonligi faoliyatida multimedia texnologiyalaridan foydalanish texnologiyalarini takomillashtirish zamonaviy ta’limning dolzarb yo‘nalishlaridan biridir.

Zamonaviy ta’lim jarayonida multimedia texnologiyalari o‘quv faoliyatining ajralmas tarkibiy qismiga aylanib bormoqda. Ayniqsa, musiqa savodxonligini shakllantirishda multimedia vositalaridan foydalanish o‘quvchilarning bilim, ko‘nikma va malakalarini samarali rivojlantirishga xizmat qiladi. Musiqa ta’limi jarayonida nafaqat nazariy bilimlarni o‘zlashtirish, balki musiqani his qilish, tahlil qilish, ijro etish kabi amaliy ko‘nikmalarni ham shakllantirish zarur. Shu maqsadda multimedia texnologiyalarini qo‘llash ta’limning sifatini oshirish, o‘quvchilarning fanga bo‘lgan qiziqishini kuchaytirish va ularning ijodiy fikrlash salohiyatini rivojlantirishga yordam beradi.

Multimedia texnologiyalari deganda turli xil axborot shakllarini — matn, tovush, rasm, video, animatsiya va interaktiv elementlarni yagona o‘quv muhiti orqali birlashtiruvchi raqamli vositalar tushuniladi. Musiqa ta’limida bu texnologiyalar o‘quvchilarni faollikka undaydi, ular o‘z tajribalarini kengaytirish, musiqiy asarlarni chuqurroq anglash, bastakorlarning uslubini tahlil qilish imkoniyatiga ega bo‘ladilar. Masalan, interaktiv dasturlar orqali notalarni o‘rganish, ritm mashqlarini bajarish yoki virtual asboblarda chalish jarayoni o‘quvchilarda mustaqil o‘rganish motivatsiyasini kuchaytiradi.

Musiqa savodxonligini rivojlantirishda multimedia vositalarining yana bir muhim jihati — o‘quvchilarning eshituv, ritmik sezgi va intonatsion tafakkurini shakllantirishdagi roli hisoblanadi. Raqamli dasturlar yordamida o‘quvchilar turli ohanglarni farqlash, tovush balandligini aniqlash, ritmik tuzilmani eshitish orqali idrok etish kabi mashqlarni bajaradilar. Bu jarayon o‘quvchilarning musiqiy eshituvini faollashtiradi, ularning eshitgan ohangni qayta ifodalash ko‘nikmalarini rivojlantiradi.

Bundan tashqari, multimedia texnologiyalari o‘qituvchiga darsni vizual va emotsional jihatdan boyitish imkonini beradi. Musiqa darslarida nafaqat notalar yoki nazariy tushunchalar, balki mashhur bastakorlar hayoti, ularning asarlari, musiqa

janrlari va madaniyatlararo o‘xshashliklarni videomateriallar orqali ko‘rsatish darsni jonlantiradi. Bu orqali o‘quvchilar nafaqat o‘rganadi, balki musiqani his qiladi, musiqiy madaniyatni qadrlashni o‘rganadi.

Pedagogik nuqtai nazardan qaraganda, multimedia vositalarining o‘quv jarayoniga joriy etilishi o‘qituvchi faoliyatini ham o‘zgartiradi. Endilikda o‘qituvchi faqat bilim beruvchi emas, balki o‘quv faoliyatini boshqaruvchi, yo‘naltiruvchi va motivatsiya beruvchi shaxsga aylanadi. O‘quvchilar esa passiv tinglovchi emas, balki faol ishtirokchi sifatida o‘qituvchining hamkori bo‘lib boradilar. Bu esa musiqiy ta‘lim jarayonida hamkorlik, interaktivlik va ijodiy yondashuvni kuchaytiradi.

Multimedia vositalaridan foydalanishda ta‘limning metodik jihatlari ham muhim ahamiyatga ega. O‘qituvchi dars jarayonida multimedia vositalarini maqsadli va o‘rinli qo‘llay olishi kerak. Har bir texnologik vosita o‘z pedagogik maqsadiga ega bo‘lib, uni o‘quvchilarning yosh xususiyatlari, tayyorgarlik darajasi va o‘rganilayotgan mavzuga mos ravishda tanlash zarur. Masalan, boshlang‘ich sinf o‘quvchilari uchun musiqiy o‘yinlar, interaktiv ritm mashqlari samarali bo‘lsa, oliy ta‘lim bosqichida musiqiy asar tahlili, virtual dirijyorlik yoki kompozitsiya dasturlari yanada foydali bo‘ladi.

So‘nggi yillarda ko‘plab raqamli platformalar va ilovalar musiqa o‘qituvchilari uchun yaratilgan. Masalan, **“Music Theory”**, **“MuseScore”**, **“SmartMusic”**, **“EarMaster”** kabi dasturlar o‘quvchilarga musiqani nazariy va amaliy jihatdan chuqur o‘rganish imkonini beradi. Ushbu dasturlar yordamida o‘qituvchi individual yondashuvni ta‘minlab, har bir o‘quvchining o‘z qobiliyati va rivojlanish sur‘atiga mos mashg‘ulotlarni tashkil etadi. Natijada, ta‘lim jarayoni shaxsga yo‘naltirilgan, interaktiv va samarali tus oladi.

Multimedia texnologiyalaridan foydalanish, shuningdek, o‘qituvchining kasbiy kompetensiyasini oshirishda ham muhim rol o‘ynaydi. O‘qituvchi yangi dasturlarni o‘rganish, taqdimotlar tayyorlash, raqamli resurslardan foydalanish orqali o‘z bilimini doimiy ravishda yangilab boradi. Bu esa musiqa ta‘limining raqamli transformatsiyasiga hissa qo‘shadi.

Musiqa savodxonligi faoliyatida multimedia vositalarining yana bir afzalligi — masofaviy ta‘lim sharoitida samarali foydalanish imkonidir. Bugungi kunda onlayn platformalar orqali musiqa nazariyasi va amaliy mashg‘ulotlarini tashkil etish osonlashdi. O‘qituvchi virtual sinf muhitida audio va video materiallarni namoyish

etadi, o'quvchilar esa masofadan turib mashqlar bajaradilar. Shu orqali dars jarayonining uzluksizligi ta'minlanadi.

Biroq multimedia texnologiyalaridan foydalanishda ayrim muammolar ham mavjud. Ular orasida texnik jihozlarning yetishmasligi, internet tezligining pastligi, o'qituvchilarning raqamli kompetensiyasi yetarli darajada emasligi, multimedia vositalaridan samarali foydalanish bo'yicha metodik materiallarning kamligi kabilar bor. Shu bois, bu yo'nalishda o'qituvchilar uchun maxsus seminar va malaka oshirish dasturlarini tashkil etish, ta'lim muassasalarini zarur texnik vositalar bilan ta'minlash zarur.

Multimedia vositalarini samarali joriy etishning asosiy sharti — ularni didaktik maqsadlarga moslashtirishdir. Texnologiya maqsad emas, balki ta'lim sifatini oshirish vositasi bo'lishi kerak. Shuning uchun multimedia resurslari darsning mazmuniga mos ravishda tanlanib, o'qituvchi tomonidan pedagogik mahorat bilan qo'llanilgandagina kutilgan natijaga erishish mumkin.

Xulosa qilib aytganda, musiqa savodxonligi faoliyatida multimedia texnologiyalaridan foydalanish o'quv jarayonining sifatini oshirish, o'quvchilarning musiqiy tafakkuri va ijodkorlik salohiyatini rivojlantirish, shuningdek, ta'limni zamonaviy axborot muhitiga moslashtirishning samarali yo'lidir. Ushbu texnologiyalarni takomillashtirish, ulardan foydalanish metodikasini boyitish va o'qituvchilarning raqamli madaniyatini rivojlantirish musiqa ta'limi taraqqiyoti uchun muhim ahamiyat kasb etadi.

Musiqa savodxonligi faoliyatida multimedia vositalaridan foydalanish bugungi raqamli davr ta'limining ajralmas talabi hisoblanadi. Multimedia texnologiyalari o'quvchilarning musiqiy bilimlarini kengaytiradi, ularning eshituv, ritm, intonatsiya va ijodiy tafakkurini rivojlantiradi. Interaktiv dasturlar, audio va video resurslar orqali o'quvchilar musiqani nafaqat nazariy, balki amaliy jihatdan ham chuqurroq o'zlashtiradilar. Bu esa ta'lim jarayonining samaradorligini oshirib, o'quvchilarni musiqiy tafakkur va estetik did jihatidan yetuk shaxs sifatida shakllantiradi.

Multimedia vositalarini dars jarayoniga to'g'ri integratsiya qilish o'qituvchidan zamonaviy pedagogik yondashuvni, metodik mahoratni va texnik tayyorgarlikni talab etadi. Shu sababli musiqa ta'limida multimedia texnologiyalarini takomillashtirish, o'qituvchilarning raqamli kompetensiyasini rivojlantirish, ta'lim muassasalarini texnik jihatdan boyitish bugungi kunning dolzarb masalalaridan biridir. Natijada, raqamli

imkoniyatlardan oqilona foydalanish orqali musiqa savodxonligi jarayonini yanada samarali, innovatsion va ijodiy yo‘nalishda tashkil etish mumkin bo‘ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Шавдиров С. А. Подготовка будущих учителей к исследовательской деятельности // Педагогическое образование и наука. – 2017. – № 2. – С. 109–110.
2. Shavdirov S. A. Selection Criteria of Training Methods in Design Fine Arts Lessons // *Eastern European Scientific Journal*. – 2017. – № 1. – P. 131–134.
3. Shovdirov S. Analyzing the Sources and Consequences of Atmospheric Pollution: A Case Study of the Navoi Region // *E3S Web of Conferences*. – EDP Sciences, 2024. – Vol. 587. – P. 02016.
4. Shavdirov S. Method of Organization of Classes in Higher Education Institutions Using Flipped Classroom Technology // *AIP Conference Proceedings*. – AIP Publishing LLC, 2025. – Vol. 3268. – № 1. – P. 070035.
5. Шавдиров С. А. Ўқувчиларда тасвирий саводхонликка оид ўқув компетенцияларини шакллантиришнинг педагогик-психологик жиҳатлари // *Современное образование (Узбекистан)*. – 2017. – № 6. – С. 15–21.
6. Shovdirov S. A. Tasviriy san‘atni o‘qitishda o‘quvchilarning sohaga oid o‘quv kompetensiyalarini shakllantirish omillari // *Inter education & global study*. – 2024. – № 1. – P. 8–14.
7. Ibraimov X., Shovdirov S. Theoretical Principles of The Formation of Study Competencies Regarding Art Literacy in Students // *Science and Innovation*. – 2023. – Vol. 2. – № B10. – P. 192–198.
8. Baymetov B. B., Shovdirov S. A. Methods of Organizing Practical and Theoretical Classes for Students in The Process of Teaching Fine Arts // *International Journal on Integrated Education*. – 2023. – Vol. 4. – № 3. – P. 60–66.
9. Жўраева М. М. Муסיқа таълимида ахборот-коммуникация технологияларидан фойдаланиш самарадорлиги // *Педагогика ва психология жадиди таҳлиллари*. – 2022. – № 4. – Б. 43–48.
10. Qodirova N. R. Zamonaviy musiqa ta‘limida multimedia vositalarining o‘rni // *Ta‘lim va innovatsiyalar jurnali*. – 2023. – № 7. – В. 25–29.

